

ни на експорт окремих видів продукції; введення нульової квоти на експорт мінеральних добрив. Такі зміни застосовуються на час дії воєнного стану та спрямовані на попередження гуманітарної кризи, стабільність ринку та задоволення потреб населення у критичних продовольчих товарів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 18 травня 2005 р. № 362: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.03.2022 р. № 241. *Офіційний вісник України*. 2022. № 25. Ст. 385.
2. Скрипник С. В., Процевят О. С., Воронова О. В. Особливості регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-47>
3. Іванов С. В., Ляшенко В. І., Осадча Н. В. Стратегічні напрями формування експортної стратегії України в умовах відновлення економіки. *Економічний вісник Донбасу*. 2022. № 1(67). С. 16-27.
4. Дубницька С. В. Особливості обліку та оподаткування експортно-імпорتنих операцій в умовах перших 60 днів війни. *Місце України у світовому розвитку науки та техніки: матеріали ХСІV Міжнар. наук.-практ. конф., м. Хмельницький, 28 липня 2022 року / Хмельницький, 2022. 136 с.*

Дума Тетяна Петрівна,

студентка 2-го курсу магістратури

факультету цивільної та господарської юстиції

Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри господарського права і процесу Зятіна Д. В.

УКЛАДЕННЯ ЗЕД-КОНТРАКТІВ З ПОСТАВКИ ТОВАРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Не так давно зовнішньоекономічна діяльність в Україні випробувалася пандемією COVID-19. Ледве оговтавшись від її наслідків український ринок потрапив у нове випробовування – військові дії та оголошення воєнного стану по всій країні. Війна принесла в державу руйнування значної частини виробничої бази, проблеми на ринку праці та втрату основних логістичних ланцюгів постачання товарів. Все це, в сукупності з кризою експорту сільськогосподар-

ської та іншої продукції, складнощами імпорту пального та товарів споживання, зробило надзвичайно актуальною проблему укладення ЗЕД-контрактів з поставки товарів під час війни.

24 лютого 2022 року Указом Президента України № 64/2022 введено воєнний стан в Україні [1]. Запровадженням воєнного стану передбачено обмеження щодо перетину державного кордону для окремих категорій громадян України, зокрема чоловікам призовного віку (віком від 18 до 60 років). Зважаючи на це, ускладнилась процедура особистого підписання ЗЕД-контрактів учасниками зовнішньоекономічної діяльності.

На практиці досить часто підписання ЗЕД-контрактів має відтермінований характер, оскільки сторони контракту отримують підписані примірники (не завірени фотокопії, а оригінали контракту) вже після початку виконання обов'язків за угодою. Іншою проблемою є те, що в результаті ситуації, яка склалася, навіть пересилати поштовими відправленнями примірник контракту для підпису стало дуже складно. По-перше, в Україні скасовано пільги цивільної авіації, а це означає, що найвідоміші кур'єрські служби (наприклад, DHL Express) суттєво обмежили надання послуг з доставки. Відповідно, бізнесмени стикаються з додатковими складнощами при пересиланні ділової кореспонденції. По-друге, зростають ризики втрати підписаних контрактів в процесі пересилки. Зрозуміло, сьогодні працюють й інші сервіси, які вирішують проблему пересилання примірників контракту (наприклад, Нова пошта відкрила послугу доставки кореспонденції у Польщу), однак процедура відправлення документів займає більш тривалий час. У результаті, збільшуються терміни такого пересилання. У підсумку ці проблеми намагаються вирішити шляхом укладення ЗЕД-контрактів в електронній формі. Позитивним в цьому контексті є те, що період пандемії COVID-19 підготував бізнес-середовище до такої ситуації й електронний ЗЕД-контракт перестав бути рідкісним явищем. Окрім цього, в Україні створено відповідне законодавство, згідно з яким ЗЕД-контракти можуть укладатися як у письмовій, так і в електронній формі.

Виходячи з положень ст. 12 Закону України «Про електронну комерцію», електронний ЗЕД-правочин може бути укладений за домовленістю сторін та підписаний сторонами за допомогою електронного (цифрового) підпису [2]. Останній є одним з обов'язкових реквізитів ЗЕД-контракту в електронній формі. Проте, як справедливо зауважує

О. Радке, Україна досі не уклала з жодною країною міжнародного договору про взаємне визнання електронних ключів та підписів. Це означає відсутність гарантій дотримання виконання такого договору проти-лежною стороною [3]. Дійсно, у ст. 38 Закону України «Про електронні довірчі послуги» вказується, що кваліфікований надавач електронних довірчих послуг має бути внесений до Довірчого списку держави, з якою Україна уклала відповідний договір [4]. На жаль, станом на сьогодні жодного такого договору не укладено. Водночас електронний підпис у цифровому додатку «Дія» був визнаний таким, що відповідає стандартам Європейського Союзу. Але далі ЄС має прийняти відповідні рішення щодо цього питання. До цього моменту укладення електронних ЗЕД-контрактів має значні ризики для бізнесу. В таких умовах бізнес змушений шукати шляхи для мінімізації ризиків.

Необхідно звернути увагу й на той факт, що Торгово-промисло-ва палата України засвідчила збройну агресію РФ проти України форс-мажорною обставиною [5]. Варто відзначити, що засвідчува-ти настання непереборних обставин можуть і інші органи в країні місцезнаходження сторони чи третьої країни, якщо про це зазначено в ЗЕД-контракті. При укладенні ЗЕД-контрактів згадка про форс-мажорні обставини є важливим елементом захисту підприємців. На практиці чимало договорів містять вимогу обов'язкового повідомлення про настання непередбачуваних обставин (неповідомлення позбавляє права посилаючись на них в майбутньому), а також умови укладення додаткових угод у разі, якщо непередбачувані обставини триватимуть понад 30 днів [6]. В умовах воєнного стану з'являються дієві аргументи щодо наявності підстав недотримання зобов'язання та уникнення відповідальності за це, оскільки форс-мажор унемож-либлює виконання зобов'язання та звільняє від відповідальності за таке виконання, але не звільняє від виконання самого зобов'язання. Відповідно, при укладенні контракту варто на цей аспект звернути особливу увагу і детально прописати умови форс-мажорних обста-вин. Це пов'язано й з тим, що після укладення контракту іноземний контрагент може відмовитися від його виконання з огляду на те, що існують перешкоди виконати договірні зобов'язання внаслідок вій-ськових дій в Україні. Зрештою, у підприємця нічого не залишиться, окрім як відстоювання своїх прав та інтересів у судах чи міжнарод-них арбітражах. Все це спричинить суттєві втрати часу та фінансові збитки для бізнесменів.

Крім того, Торгово-промислова палата на сьогодні не встигає видавати сертифікати, що підтверджують форс-мажорні обставини, однак нею оприлюднено лист від 28.02.2022, який в цілому засвідчує наявність воєнного стану як форс-мажору. Відповідно, посилання в контракті на форс-мажор як обставину, яка звільняє від відповідальності за ЗЕД-контрактом наперед визначеної сили не має, а тому всі обставини підлягають доказуванню в арбітражі або суді. Таким чином, сторона повинна довести як проявився форс-мажор при виконанні зобов'язання за контрактом з поставки товарів.

При укладенні ЗЕД-контрактів підприємці можуть відразу укласти додаткову угоду про можливість продовження строків виконання зобов'язань, відмову від штрафних санкцій у разі затримки поставки товарів, а також погодити здійснення авансування договорів, які за додатковими угодами можуть або планують виконати взяті на себе зобов'язання [6].

Ще одним аспектом, на який необхідно звернути увагу при укладенні ЗЕД-контрактів є розрахунки. Це пов'язано з тим, що чинне валютне законодавство в умовах воєнного стану є дуже нестабільним і до нього вноситься велика кількість змін. Так, наприклад, 09 липня 2022 року було скасовано поняття «критичного імпорту», розблоковано переказ валютних коштів при імпорті товарів, але залишено обмеження на купівлю валюти та транскордонні перекази при імпорті послуг. Ще однією особливістю, яку варто враховувати при укладанні зовнішньоекономічних контрактів, є зміни граничних строків розрахунків за ЗЕД-контрактами (05 квітня 2022 року такі строки були скорочені з 365 до 90 календарних днів, з 08 червня 2022 року збільшені до 120 календарних днів, а з 09 липня 2022 року розширені до 180 календарних днів). Відповідно, при укладенні ЗЕД-контрактів слід брати до уваги, що порушення цих строків, які змінюються, мають наслідком нарахування пені (0, 3% за кожен день прострочення). Окрім того, можливим є й накладення штрафу в розмірі 100% за порушення валютного законодавства.

Отже, в умовах запровадження воєнного стану підприємець, який займається зовнішньоекономічною діяльністю, ризикує значно більше, ніж в мирний час. Це обумовлює необхідність приділяти підвищену увагу укладенню ЗЕД-контрактів, зокрема, особливий акцент слід зробити на електронній формі контракту, його юридичному та господарському змісті, форс-мажорних обставинах, валютних розрахунках та інших питаннях.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України № 64/2022 від 24.02.2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
2. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 р. № 675-VIII. *Верховної Ради України*. 2015. № 45. С. 410.
3. Радке О. Основні ризики ЗЕД під час дії воєнного стану. URL: https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA015915
4. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-VIII. *Верховної Ради України*. 2017. № 45. С. 400.
5. Щодо засвідчення форс-мажорних обставин. URL: <https://ucci.org.ua/press-center/ucci-news/protsedura-zasvidchennia-fors-mazhornikh-obstavin-z-28-02-2022>
6. Форс-мажор та укладення договорів у воєнний час. URL: <https://news.dtki.ua/law/contractual-relationship/75589-fors-mazor-ta-ukladennya-dogovoriv-u-vojennii-cas>

Дурова Альона Олександрівна,

*студентка 4-го курсу факультету прокуратури та слідства
(кримінальна юстиція) Національного університету
«Одеська юридична академія»*

Науковий керівник: *к.ю.н., доцент, доцент кафедри господарського
права і процесу Згама А. О.*

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПОВНИХ ТА КОМАНДИТНИХ ТОВАРИСТВ

Економічні ринкові відносини обумовили появу відповідних їм організаційно-правових форм господарювання – господарських товариств, видами яких є повні та командитні товариства. Вони фактично не отримали значного поширення, оскільки очевидно є не вигідні для застосування цих видів на практиці порівняно, наприклад, з товариствами з обмеженою відповідальністю.

Правове регулювання організації та діяльності повних і командитних товариств здійснюється на підставі Господарського кодексу України (далі – ГК України), Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) та Закону України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 р. (далі – Закон).